

Савченко Н. В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Теоретичні основи розробки моделі формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін

Сучасні вимоги до підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів спонукають науковців до концептуальної організації освітньої взаємодії у вищому навчальному закладі, що, здійснюється шляхом орієнтації на конкретну модель професійної підготовки. Відповідні моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, представлені у роботах Л. Коваль, О. Комар, І. Осадченко, С. Мартиненко, О. Матвієнко, Л. Хоружи, О. Ярошинської та ін. Вони розроблені на основі цілей наукового пошуку та відображають прогностичний погляд на процес удосконалення об'єкту дослідження. Тобто, кожне нове дослідження у галузі професійної підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти орієнтоване на підвищення якості процесу їх професійного становлення шляхом детального аналізу, корекції та реалізації конкретних завдань фахової підготовки шляхом побудови моделі діяльності суб'єктів освітньої взаємодії.

Теоретичні та методичні аспекти створення моделей діяльності закладів освіти, організації навчального та виховного процесу в умовах професійної підготовки, управління цими процесами присвячені праці С. Архангельського, В. Вознесенського, В. Краєвського, Л. Новікової, Д. Чернишевського, Л. Фрідмана та ін. Методологічні засади моделювання представлені у дослідженнях І. Богданова, І. Зязюна, Є. Лодатка, В. Михеєва, А. Остапенка, В. Полонського, С. Сисоєвої та ін.

Сьогодні, як зазначає О. Матвієнко, у психолого-педагогічних дослідженнях широко використовується метод моделювання. Саме він дає змогу створювати ефективні умови для реалізації мети навчально-виховної діяльності, цілеспрямовано впроваджувати інноваційні технології у навчально-виховний процес навчальних закладів й управляти ними [4, с. 249].

У педагогічному словнику зазначається: «моделювання це дослідження певних явищ, процесів чи систем, об'єктів шляхом побудови та вивчення їх моделей, використання моделей для визначення чи уточнення характеристики і раціоналізації способів побудови заново сконструйованих об'єктів» [6, с. 134].

На думку В. Михеєва «широке розповсюдження ... моделювання в педагогічних дослідженнях пояснюється різноманіттям його гносеологічних функцій, що зумовлює вивчення педагогічних явищ і процесів на спеціальному об'єкті – моделі, яка є проміжною ланкою між суб'єктом – педагогом, дослідником і предметом дослідження, тобто певними властивостями і відношеннями між елементами навчально-виховного процесу» [5, с. 5].

Отже, моделювання у педагогічних дослідженнях дозволяє формалізувати (схематизувати і спростити) досліджувані процеси в спосіб, який дозволяє зробити припущення про взаємозв'язки та умови удосконалення процесу, відстежити ті його характеристики, які відіграють роль визначальних у дослідженні та підлягають вивченню, оцінюванню й управлінню.

Разом з тим, Є. Лодатко вказує що, моделювання у педагогіці, – порівняно з багатьма іншими галузями людського знання, – має особливості, природа яких ґрунтується на нечіткості, розпливчастості педагогічних понять, практичній відсутності прийнятних механізмів виміру розвитку особистості у процесі навчання, навчальних здобутків учнів, досягнення певною категорією учнівської молоді соціально визначених освітніх орієнтирів тощо [4]. Тому, автор наголошує на важливості вдалого добору ознак моделювання.

На основі результатів констатувального експерименту провідним завданням нашого дослідження визначено удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя початкової ланки освіти у контексті розвитку готовності

до створення професійного іміджу. Це вимагає обґрунтування моделі поетапного формування готовності майбутнього педагога до формування професійного іміджу, зокрема у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін.

Під моделюванням процесу формування професійного іміджу ми розуміємо створення прогностичної моделі як складової фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи, що забезпечує ефективну взаємодію суб'єктів підготовки у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін, результатом якої є сформована готовність майбутнього педагога до створення професійного іміджу.

Модель, як зазначає В. Краєвський, – це результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, а не прямий результат експерименту [1, с. 268]. Л. Хоружа доводить, що «модель має пізнавальний потенціал лише тоді, коли вона відповідає об'єкту, що досліджується, здатна замінювати його в процесі вивчення і є акумулятором отримання про нього нової інформації» [7, с. 260].

При моделюванні ми дотримувалися постулату визначено О. Матвієнко, що ефективність запропонованої моделі має забезпечуватися основними обставинами: результативність моделі загалом залежить від результативності функціонування її компонентів [4, с. 249].

На основі аналізу досліджень в галузі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи з'ясовано, що в науковій літературі представлено блокове або компонентне структурування моделей: С. Мартиненко теоретично обґрунтовує та експериментально перевіряє модель системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до діагностичної діяльності з трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, що забезпечує формування ціннісного ставлення до діагностичної діяльності та розвиток її мотиваційної основи; когнітивного, що передбачає формування системи знань і розвиток мислення майбутнього вчителя, оскільки діагностична діяльність ставить особливі вимоги до організації мисленневих дій педагога; операційно-змістового, основою якого

є навчання студентів діагностичних дій [3, с. 178]; О. Матвієнко розробляючи модель підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня виокремлює три блоки: цільовий, процесуальний і результативний [4, с. 264]; О. Ярошинська виокремлює у моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в проєктованому освітньому середовищі три блоки: методологічно-цільовий, змістово-процесуальний та діагностично-результативний [8, с. 206] тощо.

Отже, з метою обґрунтування наукових основ удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів вважаємо за доцільне розробити модель формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи у процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін.

Дослідження ґрунтується на такому розумінні поняття «модель формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін» – це цілісна множина взаємопов'язаних структурних компонентів, підпорядкованих меті й завданням якісної підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування професійного іміджу, що реалізується в процесі викладання дисциплін, які мають суттєвий для цього потенціал.

Вона є схематичним зображенням частини цілісної системи підготовки майбутнього вчителя зазначеного фаху і відображає її підпроцес, результатом якого є готовність майбутнього педагога до формування професійного іміджу. Запропонована модель включає: цільовий, процесуальний та результативний блоки. Структурування процесу формування професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи на блоки є умовним, їх послідовність та цілісність забезпечує відтворювальний характер досліджуваного процесу формування готовності до створення професійного іміджу, а отже, створює можливості для експериментальної перевірки моделі.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в теоретичного обґрунтуванні цільового, процесуального та результативного блоків моделі формування

професійного іміджу майбутнього вчителя початкової школи в процесі викладання психолого-педагогічних дисциплін та її експериментальній перевірці.

Література:

1. Краевский В. В. Методология для педагога: теория и практика / В.В. Краевский, В. М. Полонский. – Волгоград : Перемена, 2001. – 324 с.
2. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку / Є. О. Лодатко. // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – 2010. – Випуск № 1. – Режим доступу : http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2010_st_2.
3. Мартиненко С. М. Система підготовки вчителя початкових класів до діагностичної діяльності : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Мартиненко Світлана Миколаївна. – К., 2009. – 499 с.
3. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Матвієнко Олена Валеріївна. – К., 2010. – 496 с.
4. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике / В. И. Михеев. – М. : КомКнига, 2006. – 200 с.
5. Педагогічний словник / підгот. Н. Б. Копиленко [та ін.] ; відп. ред. М. Д. Ярмаченко ; АПН, Ін-т педагогіки. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
6. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Хоружа Людмила Леонідівна. – К., 2004. – 412 с.
7. Ярошинська О. О. Проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : монографія / О. О. Ярошинська. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 456 с.